

ми, власниками сортів та виробниками насіння і садивного матеріалу для забезпечення справедливих фінансових розрахунків, надав нового поштовху для розвитку селекції.

УДК 346.11

Присяжнюк Л. М.*, Черній С. О., Шитікова Ю. В.
*Український інститут експертизи сортів рослин,
вул. Генерала Родімцева, 15, м. Київ, 03041, Україна
* e-mail: prysiazhniuk_l@ukr.net*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ В ЕКСПЕРТИЗІ СОРТІВ РОСЛИН

Сукупність сортів різних видів рослин формує сортові ресурси країни, які відображені в Державному реєстрі сортів рослин, придатних до поширення в Україні (Реєстр). На основі комплексу польових та лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин готуються пропозиції щодо державної реєстрації сорту та відбувається формування Реєстру.

На основі запропонованих Міжнародним союзом з охорони нових сортів рослин (UPOV – International Union for the Protection of New Varieties of Plants) основних керівних принципів експертизи на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС) для конкретних видів, або інших груп, для проведення державної науково-технічної експертизи сортів рослин в Україні розроблені та затверджені наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на ВОС. Проведення досліджень нових сортів на ВОС ґрунтується на експериментальній оцінці морфологічних, біологічних і біохімічних ознак сортів рослин, які підрозділяються на кількісні, якісні та псевдо-якісні.

З 1995 року Україна є членом UPOV, а з 2006 року – приєдналась до Акта 1991 року Конвенції UPOV. Відповідно до статті 5 Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин (далі – Конвенція) «Умови охорони» право селекціонера надається, якщо сорт є новим, відмінним, однорідним і стабільним. Також відповідно до статті 12 «Експертиза заявки» Рішення надати право селекціонера вимагає проведення експертизи для визначення відповідності умовам, передбаченим у статтях 5-9 (новизна, відмінність, однорідність, стабільність). Здійснюючи таку експертизу, орган може вирощувати сорт або проводити інші необхідні випробування, поставити вимогу виростити сорт чи здійснити інші необхідні випробування, або врахувати результати вже проведених випробувань. Для цілей такої експертизи

орган може вимагати від селекціонера надання будь-якої необхідної інформації, документів або матеріалу.

Також Регламентом Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 року «Про права на сорти рослин у Спільноті», зокрема у статті 56 «Проведення технічних експертиз» п. 1 зазначено, що «...Установи з експертизи, для потреб технічної експертизи, вирощують сорт або розпочинають будь-які інші необхідні дослідження».

Відповідно Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», зокрема статті 11. Критерії придатності сорту для набуття прав інтелектуальної власності на нього пункту 2 сорт вважається придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності, якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

Статтею 27 пунктом 6 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» передбачено, що під час проведення кваліфікаційної експертизи Компетентний орган або експертний заклад має право направити заявнику запит про надання додаткових матеріалів, інформації, документів, зразків, необхідних для встановлення новизни, відмінності, однорідності і стабільності сорту.

В документі UPOV TG/1/3* General introduction to the examination of distinctness, uniformity and stability and the development of harmonized descriptions of new varieties of plants пунктом 4.7 New Types of Characteristics передбачено «використання нових типів характеристик, включаючи можливе використання молекулярних характеристик, яке розглянуте в документах TGP/15 Guidance on the Use of Biochemical and Molecular Markers in the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability (DUS) та UPOV/INF/18/1 Possible use of molecular markers in the examination of distinctness, uniformity and stability (DUS).

В цих документах описано моделі та приклади застосування молекулярних маркерів для сортів, які містять гени толерантності до гербіцидів, сортів пшениці, троянди, кукурудзи та ріпаку. Відповідно до принципів UPOV використання молекулярних маркерів передбачається за трьома основними напрямками (моделями): застосування специфічних (функціональних) ДНК маркерів для ідентифікації господарсько-цінних ознак; поєднання морфологічних та молекулярних дистанцій між сортами для організації колекцій; калібрування молекулярних дистанцій в управлінні колекціями сортів.

Отже, в сучасних умовах розвитку селекції на світовому рівні виникає необхідність використовувати сучасні методи експертизи сортів рослин, що підтверджено міжнародними актами та нормативно-правовими документами України.

УДК 34.096:303.8